

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO S PRILOGO ANGELEČEK.

Leto 52.

Ljubljana, septembra - oktobra 1922.

Štev. 9.-10.

M—č:

Naročilo.

*Pevki lahkokrili
bil izročil sem pozdrave:*

*„Sin v tujini,
mamka mila,
misli nate,
moli zate,
kakor ti si
zanj molila
ob zibeli
zlate dni.*

*V časov sili
še plamti mu,
še gori mu
ena lučka
sred srcá:
misel nate,
dobra mamka,
sred srcá ...“*

*Vrača ptica mi pozdrave:
„Poti ne zapusti prave!“*

Jernej Popotnik:

Orglice.

I.

o vam je bil semenj, šumeč in vrveč in vesel — in pisan je bil in rumen in rdeč in zelen — pravi pravcati zbori žgolečih liščkov! In penil se je od kipečega življenja — o, nikjer na vsem svetu ga ni človeka, da bi vam opisal ta semenj tako, kakršen je bil v resnici!

Mene ste videli — ali ne? Niste bili na semnju? ... Škoda! Pogovorili bi se bili lahko kaj veselega; vozili se na vrtljaku v kočiji ali pa jezdili konje, igrali na orglice, piskali na piščalke in streljali s pištolami, pa vriskali in peli bi bili skozi trg ... Juhe, lepo je bilo in prav prijetno! Lahko vam je žal, da vas ni bilo ...

Veste — pa Kobajsovega Janka bi bili tudi videli in gotovo bi bili dobili od njega kaj »odpustkov«! Jaz sem ga pa videl, in dal mi je piškotov, rožičev, fig in enega konjička iz lecta, pa igral sem na njegove orglice ...

Popoldne, ko je bil semenj na vrhuncu, sta stopila Kobajsov očka in Janko iz trške gostilne. Očka so bili dobro prodali staro, za molžo že slabo kravo, morali dati v gostilni svojemu žejnemu mešetarju seveda za vino, jedli gulaž in naročili za Janka meseno klobaso — in zdaj sta stopala obadva skupaj med vrvečo množico na cesti. Očka Kobajs prav dobre volje že zaradi kupčije, z nekoliko cincajočimi koraki, pod levo pazduho dežnik s konico naprej in z držajem zadaj za hrbtom, na desni rami obešen velik rdečepisan cekar; Janko pa z žarečimi lici, prijetno sit klobase in belih žemelj, kakor v sanjah korakajoč ob očetu. Da, kakor lepe sanje se je zdel Janku ta semenj! Tako lahko je stopal ob očetu, tako veselo in poskočno — ne, pa saj ni hodil, saj ga je kar samo nosilo kakor na perotih semintja ... Godba tu, godba tam, od povsod zveneči srebrni glasovi ... Samo plaval je Janko in se potapljal v zvončkljajočih valovih.

O ti zapeljivi semenj! Izpod sivih platnenih streh stojnic, razprostrajočih se na vsaki strani ceste, so s sladkim smehom ponujale belolakte prodajalke vsakovrstne sladkarije, so zamišljeno stali med visečimi trakovi, pasovi, naramnicami in molki koščenolični prodajalci in so z zateglimi glasovi hreščali kozjebrađi židje in hvalili svoje blago. Kakor reka je valovilo ljudstvo gorindol po cesti, se gnetlo ob stojnicah, se smejalo in se razgovarjalo. Očanci s culami in cekarji, obešenimi na palicah čez rame, z nazaj na tilnik potisnjenimi klobuki, so rili s komolci skozi gnečo in si tako delali pot. Upognjene mamice z jerbasi v rokah so si pokimavale in si pomežikale pri vsakem srečanju ter se zdaj pa zdaj skrivnostno nasmehale. Otroci pa so iztezali ročice in silili proti vrtljaku, od koder so doneli

hreščeči zvoki lajne. Včasih se je oglasil sredi mrgoleče množice oster klic: »Prostor! Prostor!« Pokazala sta se dolga rogova, pod trščatim čelom dvoje okroglih začudenih oči, zraven telebast hrbet, švrknil je čopast rep, švrknil mimogrede bič po židani ruti mladega dekleta, zamaknjenega nekam v svetlo daljavo, da je prestrašeno kriknilo in se prijelo za glavo: Zakasnel kmet je gnal skozi trg svoje živinče, ki je zdajpazdaj zamukalo v veselo hreščanje harmonik po trških gostilnicah.

Jankove oči bi bili morali videti: samo smejale so se od veselja in se širile od želja. Trepalnice so mu zaporedoma mežikale kakor pred bleščečim solncem... Prvič na semnju! Saj človek tedaj res ne ve, kako naj gleda, da bi se kolikor mogoče najbolj naužil vse te pisane semanjske lepote. In Janko naj bi mižal in delal izjemo? Janko, ki mu je semenj tako všeč, da bi najrajši vsega kupil, ko bi imel toliko denarja, pa bi ga odnesel s seboj domov, daleč gor v hribe, v tiho zagorsko vasico...

»Očka, očka... pogledajte no, toliko lepih reči imajo naprodaj! Ali vidite? Konjički, petelinčki, punčke, nožički, piščalke... Očka... dajte no, kupite še meni kaj! Saj sem bil priden in pomagal sem poganjati sívko — ali ni res? ... Kupite, očka, kupite mi!«

In Janko je prijel očeta za suknjič in jih vlekel k prvi stojnici.

»Pa meni dajte cekar, očka, da ga bom jaz nosil... Vi imate že tako dežnik... Joj, toliko piškotov je tukaj! Pa punčk in konjičkov! In vse iz lecta... Ali mora biti to sladko! Dajte no, očka, kupite mi kaj...!« — Tako je moledoval Janko.

»Ali si pa siten, Janko!« so se nasmehnili Kobajsov očka. Ker pa so bili židane volje, so se radi dali omehčati. Sneli so z rame cekar in ga dali sinku. »Samo glej, da mi cekarja ne izgubiš... No, kaj bi rad, da bi ti kupil, Janko?«

»Piškotov, očka... Pa konjičkov iz lecta... in tiste-le punčke tam, očka. Potem bom še bolj priden...«

In Kobajsov očka so kupili. Nič se niso pogajali za ceno. Posegli so v žep in vrgli pest drobiža na desko pred okroglo prodajalko. Janko pa je ves srečen spravljaj »odpusťke« v cekar.

Ti ljubi cekar! Janku se je zdel tako silno prostoren... Toliko dobrih reči bi bilo še lahko šlo vanj...

»Očka... pogledajte, kaj imajo še tam? Svetinjice, podobice, molke! Pa pištolice in petelinčke, ki piskajo iz repa!...«

In Janko je vlekel očeta še k drugi stojnici... Pa so bili Kobajsov očka ta dan res mehkega srca in kupili so Jankotu svetinjico in lepih svetih podobic vse polno, pa še pištolico tudi povrhu in petelinčka, ki piska iz repa.

Tako sta hodila Kobajsov očka in Janko od stojnice do stojnice. Očka so se smejali zgovornim prodajalkam in še zgovornejšim židom ter kupovali, Janko je pa spravljaj semanjske dobrote v cekar, streljal povsod s svojo pištolico in veselo držal rep svojega pojočega petelinčka v ustih.

Fi-fi-fil! ...

Janko se je smejal od sreče, smejal se je ves od nog do glave, z vsem svojim telesom, smejal se naznotraj in nazunaj tako, da ga je bil sam smeh. Kmalu boš poln, ti ljubi cekar, poln samih »odpustkov«! Še nič kaj posebno ni treba prositi očeta ... saj so sami danes pri volji.

»Ali imaš zdaj dosti, Janko?«

»O očka, poglejte cekar! Koliko bi šlo še lahko noter! Še tisto piščalko tam mi kupite, očka!«

In očka so mu kupili še tudi piščalko.

Janko še vedno ni imel zadosti. Vse, kar se mu je zableščalo pred očmi novega in lepega, dozdej še nedotaknjene — vse, vse je hotel imeti in spraviti v cekar.

»Očka — ali ne slišite? Postojte, očka, in glejte! Orglice ... orglice, pa še kako lepe in svetle! Vse polno jih imajo tam. Še meni ene kupite, očka!«

Kaj so hoteli Kobajsov očka? Obstali so pred stojnico, in Janko si je izbral orglice.

»No, zdaj boš imel pa vendar enkrat dosti, fant!«

Janko si je vtaknil orglice v usta in pričel muzicirati.

»Ali slišite, očka, kako lep glas imajo? Kajne, da znam igrati, očka?«

In Janko je muziciral na orglice, muziciral ves zamaknjen.

Tako srečen ni bil še nikoli. Zdelo se mu je, da je zadobil semenj popolno lepoto šele zdaj, ko igra on, Janko, na orglice! Vse posluša in gleda samo njega, Kobajsovega Janka — vse se čudi le njegovim orglicam. In Janku se smehljajo in napihujejo lica. Kakor igrajo njegove orglice sladko in poskočno, tako se ziblje pred njim tudi semenj sladko in poskočno, na desno in na levo, navzdol in navzgor. In okrog Janka se zgrinjajo gruče radovednih ljudi, da vidijo prav od blizu čudovite orglice, da slišijo prav od blizu zvončkljajoče glasove — —

Ej, semenj pa, semenj!

II.

Šele pod večer sta krenila Kobajsov očka in Janko s trga proti domu.

Dolina je tonila v mraku. Po bregovih gričev utripajoči solčni žarki so se zvijali v vrhovih samotnih bukev, kjer so krakale vrane, obrnjene proti poslavljaljoči se večerni zari.

Sredi zlatozorja očrtane temne perotnice so se gibale nemirno kakor zle slutnje ...

Janko je stopal vstric očeta in igral na vso moč na orglice. Ni mogel prenehati. Naj vé ves svet, da ima on, Janko, orglice, in kako lepo zna nanje igrati, ne da bi se bil kje učil ... Jankov obraz je žarel ...

Že blizu doma so se Kobajsov očka nagnili k Janku in mu rekli:

»Janko, da boš lepo razdelil »odpustke«, ki sem jih kupil na sem-nju! Punčko iz lecta dobi Milčica, konjička pa Francek, piščalko pa

Drejček, petelinčka pa Nacek — povrhu pa še vsakteri eno podobico ... Tebi, Janko, pa ostanejo orglice. Da boste otroci vedeli, kdaj so Kobajsov oča dobro prodali kravo!»

Janko je najprvo nekoliko debelo pogledal očeta, kajti mislil je bil, da je ves ta sladki in pisani, v cekarju zbasani »paradiž« iz piškotov, punčk, konjičkov in drugih lepih reči — samo njegov. No, pa kaj! Da mu ostanejo le orglice — drugega si Janko ne želi...

O mraku sta prišla Kobajsov očka in Janko domov na holm. Ko je stopil Janko z orglicami v ustih v hišo in so se zgrnili okrog njega bratci in sestrice, je sedel moško za mizo in si posadil cekar na kolena. In pričel je deliti. Minčica je dobila punčko iz lecta, Francek konjička, Drejček piščalko, Nacek petelinčka. Pravično je razdelil Janko semanjske »odpustke«. Vse pravično. Zase je obdržal le orglice, kakor so rekli očka.

Vsa Kobajsova družina je bila tisti večer srečna in vesela; najbolj srečen in vesel je bil pa Janko s svojimi orglicami.

I. Kovec:

Po buče.

Pod kapom je bilo kup glíne, ki so jo oče pripeljali od Save, ker so hoteli nekaj popravljati hišo. Tine je čepel na petah ter delal »plazove« — takljal je namreč z vrh kupa kamenčke, da se je mlela za njimi drobna glína. Bil je tako zamišljen v svoje delo, da ga je zdramil šele Cempelarjev Joža, ki se je prikazal izza vogla. Bil je bos, na glavi je imel preluknjan klobuk, da so mu gledali lasje ondi v božji svet. Vlekel je voziček na štiri kolesa in na lestvice. Pomagal mu je Bevsetov Anže, tisti, ki so mu prvi dan počile hlače, ko jih je jel nositi. Tiščati so mu pa pomagali Žemanov Mirko, Majcenov Janezek, Jurjev Ivan, Podrečarjev Miha, Majcenova Anka in Žemanova Lenčka. Bilo je videti celo gručo glav, razkuštranih ali pa pokritih s cvetočimi pokrivali, srajc, rut, kril, hlač, petá, cokel in čevljev. Pridrveli so okrog ogla in se zaleteli malone v Tineta. Voz pa se je zadrł skoro do polovice v glino.

»Noo, le čakajte, lejte!« je potožil Tine ter prestrašen gledal kolo, ki mu je obtičalo pred nosom v kupu.

»Hi-i-i!« je zacvilil, »jaz grem pa povedat!«

Družba se je smejala in hihitala.

»No, Tine, nikar ne jokaj, saj greš z nami.«

»Kam pa?« vpraša razžaljeni junak počasi.

»Po buče gremo, na našo njivo gremo,« dé Majcenov Janezek.

»Po kakšne buče?«

»I, po buče, saj veš, za prešiče! Potem jih bomo pa sekali, ko jih pripeljemo. Pojdi, če greš!« so vabili tovariši Tineta.

Tine se je potolažil. Z glinastimi rokami je potegnil po solznih očeh in s potolaženim in umazanim obrazom je rekel:

»Ja, če smem na voz?«

»Saj res! Le! Ti, Mirko, kaj ne, mi ga pa peljemo,« reče Ivan.

»Ja-a-a? Jaz ga že ne bom vozil! Če ga boš ti, ga le. Jaz ga pa ne bom,« reče Mirko.

»Kaj pa, da ga bom,« dé Ivan, »samo če boste tiščali.«

»Bomo, bomol« se oglašé vsi.

Tineta spravijo na voz. Rekó mu, naj se trdo drži lestvice in naj pazi, da ne pride roka preblizu kolesu. Jurjev Ivan potegne za ročaj, in veselo jo uderejo na njivo. Odzadaj so bile videti same pete in hrbti, vmes se je pa razlegal krič in zvonek smeh.

Pri njivi se je skobacal Tine dol, in potem so šli na iskanje. Spet je bilo obilo smeha. Za tri srednje velike buče ni bilo na vozu prostora, zato so šli poiskat dveh debelih.

S težavo so jih privlekli na voz, potem pa prevezali po dolgem.

»Kje gremo pa nazaj? Ali na okrog ali po klanцу?« vpraša Cempe-larjev Joža.

»Po klanцу ne, da ne prevrnemo,« reče Žemanova Lenčka.

»Jaz že ne pojdem,« pritrdi Majcenova Anka.

»Po klanцу, po klanću!« pa vprijejo dečki. »Če se vedve bojita, pa idita zadaj!« In res ostaneta deklici zadaj, ker sta hudi, da sta jima odnesla brata največji buči pred nosom z njive, in ker sta se jima zdaj še smejala, da ne upata po klanću domov.

Voziček je bil z lestvami vred visok komaj dve pedi, buči pa skoro še enkrat toliko, tako da se je vse zazibalo z ene strani na drugo, če je šel voz le čez najmanjšo jamico. S težavo in med obilim smehom so pretirali do kolovoza, ki je držal čez travo do njive.

»Pazi no, drži! Lej ga! Primi no-o! Oh — — —« kriči Mirko Janezku, ki stopi v kolesnico, pa omahne, pade in izpusti voz. Ta seveda izgubi ravnotežje ter se lepo nagne sredi kolovoza.

Treba je vzdigavati.

»To si neroden!« kričé nekateri v Janezka.

»Glejte ga, saj vas je bilo dosti; pa bi bili držali!«

»Kako, ko si bil pa ti tako hitro na tleh!«

Nato spet nalože, pritrdijo vrv in pridejo vrh klanca. Pod klančem je tekla voda. Onostran mosta je bila pa hiša, kamor so peljali.

Nekdo zavpije:

»Stecimo!« in vsi mu pritrdijo ter stečejo.

Voz je nekaj časa odletaval, vrv je držala vedno mehkeje, prva dva sta vlekla, zadnji pa tiščali. Naenkrat se pa sprednji kolesi odtrgata — vsi so bili namreč hudo zagnani — prva dva vozača odletita na nos, buče in zadnji konec voza se pa nagne čez rob pota. Oni, ki so tiščali,

pa rinejo z glavami naprej tako, da za hip ni videti drugega ko kup. Iz njega se bliščita rumeni buči, bela Tinetova srajca, in na vse strani moli gozd rok in nog, in sliši se le nekaj ohov! ohov! in uhov!

Ali kmalu se slika razjasni. Buči sta se nagnili čez rob, klobuki se začno trkljati, coklje odletavati. Vrh klanca se pa smejata Lenčka in Anka. Kaj bi se ne? Saj je res lepo gledati! Sprednji kos voza leži najvišje sredi klanca, prva dva dečka »valjata štrukeljce« po poti, zadnje poma-gače pa je kar v kupu zaneslo čez ostanek voza, da migajo, vpijejo, brcajo, mahajo in gledajo, kje so. Ostanek voza se je pa nagnil čez rob ter potegnil za sabo Tineta. Ena buča se je izmuznila iz vrvi ter se strkljala po bregu. Druga je pa z dvema kolesoma vred delala mogočne skoke za prvo ter stresala pečke po tleh. Zraven so se pa trkljali še klobuki in cokle.

Nekaj hipov je bilo vse živo po bregu, vse je migotalo. Počasi se je pa umirilo. Zadnja se je ustavila druga buča ter priletela razbita na Tineta, ki je ležal pod bregom. Pehal, pihal, opletal in otepal je Tine ter brusil pečke iz ust, ko je vstal.

»Jejmina! Moj klobuk je v vodi!« je zavpil Janezek, ki se je že srečno prvi spravil pokonci. »Brž, Anže, ki si blizu!«

Anže je imel pa še na nogah čevlje. Ali zavedel se je, sezul se in zabredel v naglici s čevlji v roki v vodo. Klobuk je ujel. Za njim pa je hotel zagnati še čevlje na suho, ker ga je bodlo, in bal se je, da bi jih ne pomakal v vodo. Ali nesreča ne počiva: en čevelj prileti na suho, drugi pa zadene ob vrbovo vejo in odleti v najbolj deroči tolmun.

»Oh, čevelj, čevelj!« zakriči zdaj vse vprek. Anže ne more čevlja brž zagrabiti, stopi pa na koničast kamen — in voda odnese čevelj veselo dalje.

»Lej jih! Brž tecite čez, na oni konec ovinka!« zakliče Anka.

Dečki jo uberó čez in se zbero na bregu.

»Kje pa je?«

»Nič ne vem.«

»Pa naprej ga še ne bo?«

»Kako, saj smo hitro tekli!«

»O, ga že vidim!«

»Kje?«

»Ondi — pri oni vrbi!«

»Kje, pri kateri vrbi? Saj vrb je več!«

»No, tamle, viš!«

»I, kje?«

»No, za mojim prstom poglej!«

»Aja! Že vidim, tamle pod skalo, ne?«

»No ja!«

»Brž po palico!«

Z veliko slavo zdaj potegnejo čevelj na suho.

Oh, pa smehu vmes, smehu!

Treba iti nazaj, voz pobirat pod breg.

V procesiji privlečejo vse ostanke na dvorišče. Tine je nosil le svojo slabo voljo, dva druga sta pa nesla pretrgani voz. Janezek je pa ožemal mokri klobuk, drugi pa vlekli bučne kose, kolikor so jih mogli še dobiti po travi.

— Tako je vozil Tine s svojimi tovariši buče.

S. Savin:

Lev.

(Iz vesele ure predavanja.)

Nikar se ne prestrašite! Sicer je lev res huda zver, ali tako huda pa le ni, da bi kar s papirja skočil kakemu malemu čitatelju v radovedni obraz.

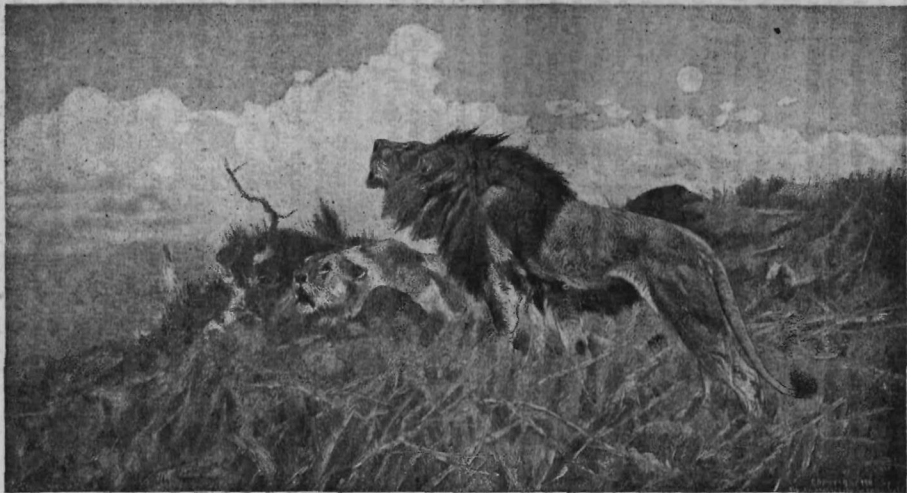
Pravzaprav je pa le huda zver. Samo poslušajte, kadar kdo zakliče: »Lev!« Ali pa sami zakričite: »Lev! Le-e-e-e-v!« Ali vas ni groza? Ali vam ne stopijo kar lasje pokonci? — Ne? — No, boste že videli, kadar pride pravi pravcati lev do vas! Še teči ne boste mogli od samega strahu. Kar obsedeli boste in od groze zazijali, morda še bolj ko lev, da se vam bo videlo noter v želodček. Le pazite, da ne bo takrat preveč poln dobrih stvari: klobasic, medu, piškotov ali potic ali česa podobnega. Sicer bo lev kar »ham naredil«, pa ne bo več ne vas ne vaših dobro-snednih želodčkov.

In ker res znate priti kdaj v tako veliko nevarnost, da bi vas pohampal lev, morate pa že naprej vedeti, kakšen je. Sicer ga ne boste poznali in niti vedeli ne boste, kakšni živali bi dobro teknili za malico.

No, kakšen pa je ta grozni lev, ta požrešna zverina, boste vprašali?

Lev je žival, ki ima glavo, trup, štiri noge in rep. Boste dejali: to ima pa vsaka žival! — Seveda ima vsaka žival vse to. Saj, če ne bi imela glave, bi ne mogla jesti in nič ne bi videla ne slišala; če bi ne imela trupa, ne bi mogla držati skupaj glave in nog in repa; in če ne bi imela vseh štirih nog, bi šepala; in če bi bila brez repa, se ne bi mogla braniti muh. — Toda treba je vedeti, kakšno glavo, kakšne noge, kakšen rep in kakšen trup ima lev. Potem ga boste pa poznali.

Če boste srečali leva, boste najprej videli, da je velik. Veste, en meter je visok in malo več, skoro še polovico toliko pa dolg. Pobarvan je včasih sivkasto-rjavo, včasih pa rjavo-sivkasto, včasih rumeno-rdeče, in zopet včasih rdečkasto-rumeno, kakršna je pač okolica, kjer živi. Tako je včasih podoben barvi tal, kjer preži skrit, da ga šele na majhno daljavo razločiti od okolice. Tako, okolici podobno barvo ima pa zato, da se skriva pred sovražniki in da lažje ujame svoj plen. Malo čudno je res,

Lev.

da rabi zverina, ki mu pravijo ljudje radi njegove lepote in mogočnosti »kralj živali« takega varstval. Ali, kot veste, previdnost nikdar ne škoduje, in modri Bog je dal vsakemu bitju in tudi vsaki živali vsega, česar rabi, da more živeti.

Če pridete levu bliže, zapazite, da ima veliko okroglo glavo, okrog gobca pa mogočne brke, še večje ko vaša muca doma. In po čelu in vratu je ves porastel z dolgo, lepo dlako, grivo, ki je malo temnejša ko barva telesa.

Rekel sem že, da ima lev mustače še večje ko vaša muca. Ej, to se boste začudili, če vam še nekaj povem. Veste, vaša mačka je pravzaprav majhen lev, ali lev pravzaprav zelo velika mačka! — No, ta nas pa vleče za nos, boste rekli? — E, pa prav nič! Samo, kako naj vam to raztolmačim, da me boste razumeli? — Aha, že vem!

V vaši šoli je veliko otrók. Eni so pridni drugi manj pridni, tretji leni, četrty zelo leni, peti poredni itd. Vzemi samo pridne, lene in poredne. To bi bile tri vrste učencev. Toda med pridnimi niso vsi enaki, med lenimi tudi ne, med porednimi tudi ne. Med pridnimi so eni veliki, drugi majhni, tretji suhi, četrty debeli itd. Enako je med lenimi, enako med porednimi, enako med drugimi. — Vidite, prav tako je pa pri živalih tudi. Ene so ustvarjene tako, da jed prežvekujejo. Med te spadajo govedi, ovce, koze, antilope. Vse te imajo roge. — Potem štejemo semkaj take prežvekovalke, ki imajo rogovje, to so srne, jeleni. Med onimi, ki prežvekujejo, so celo kamele ali velblodi. Vse te in še mnoge druge živali štejemo med prežvekovalce, ker imajo skupno to lastnost, da prežvekujejo. Ločimo pa jih med seboj zopet one posebej, ki imajo roge, druge, ki imajo rogovje, tretje, ki imajo na podplatih žulje itd.

Prav tako prištevamo leva v posebni razred živali, ki jim pravimo zveri. Te imajo to lastnost, da si hrano preskrbe z ropanjem drugih živali. Vso to vrsto roparic pa delimo po raznih znakih v plemena. Tako imamo pleme psov, ki jim prištevamo volkove, lisice, šakale in domače pse. Vse te pasje vrste imajo precej podobne lastnosti: vsi lajajo ali tulijo, imajo precej enake kremplje in tako.

Najbolj divje in pa najlepše zveri so pa mačke. V to mačje pleme štejemo one roparice, ki na zelo enak način ropajo in imajo za to ropanje tudi zelo enako ustvarjene ude in čute. Vse so vitkega telesa, imajo bister sluh in vid, posebne vrste zob, da morejo ž njimi razmesariti ugrabljene živali; kremplje, ki jih lahko skrijejo v posebne mešičke na nogah. Noge pa nalašč ustvarjene za skok.

Vse te mačke pa so si spet v marsičem različne. Ene so velike, druge majhne, tretje srednje. Nekatere živé pri ljudeh (domače mačke), druge po drevju (divje mačke), tretje po bolj močvirnatih krajih (tigri, leopardi) in med mnogimi drugimi tudi naš lev, ki živi najraši v južnih, vročih krajih, na strašansko velikih travnikih in puštinjah, ki jim pravimo stepe.

Zdaj, ko veste, da spadata lev in vaša domača muca oba v isto pleme, vam bo lahko dopovedati, kakšen je lev. Kot so v družini otroci podobni atu in mami, samo da so majhni, tako je lev podoben zelo vaši muc, samo da je veliko večji. Mislite si vašo brezasto mucu takole: vsa je rjavkasto-rumeno pobarvana, po čelu in po vratu ima malo temnejšo dolgo grivo in na koncu repa pa čop kot vaša sivka. Če si mislite zdaj to tako našemljeno mucu en meter visoko in to od tal do ramen, in en ter pol metra dolgo, z ognjeno-bliskajočimi se očmi, s širokimi močnimi prsi, velikimi kremplji in z odprtim gobcem, ki izpušča grozno tuleče glasove in išče, kje bi bilo kaj krvavega zanj — pa imate pred seboj leva, kralja stepe.

Oj, in kakšno moč vam ima ta zverina! Z repom ubije na en udar človeka, z životom zlomi zebam in antilopam križ, kadar skoči nanje in jih zadavi z ostrimi zobmi, pograbi za vrat, ga jim raztrga in jih v gobcu odnese v svoj brlog. In s tako težo v gobcu more preskočiti tudi do 2 metra visoko ogrado.

Pa kako je pri tej svoji moči še zvita ta beštija! Preden gre na lov (lovi namreč le v mraku in ponoči, podnevi pa spi v svojem brlogu, ter hrusta), zarjove, da zatrepetajo vse živali daleč naokrog. Potem se pa splazi prav potihoma kakor vodi, kamor hodijo pit žejne živali, in se skrije tam za grm. Komaj pride žejna antilopa ali kaka druga žival, ki ima dobro meso, da bi si utešila žejo, ji skoči lev na hrbet, jo s tem pobije na tla, zdrobi ji z zobmi kosti na tilniku in zasadi ostre zobe v meso ter odnese ubogo žival v svoj brlog. Tam jo raztrga z zobmi v velike kose in jih požre. Ker pa teh kosov ne more še dobro zgrizti, mu je pa Bog dal zelo širok požiralnik in v želodcu take vrste tekočino, da se v nji to meso in kosti raztajajo kakor sladkor v kavi.

Levja samica, ki ji pravimo levinja, je levu sicer zelo podobna, samo grive nima po čelu in po vratu in pa malo manjša je.

Vem, da se zdaj grozno bojite tega divjega leva, ko sem vam ga tako strašno opisal. No, pa ne bojte se ga preveč! Prvič, pravijo, da ta zverina, če ni zelo sestradena in lačna, pusti človeka pri miru, če ji tudi on da mir. Drugič pa živi ta divja žival daleč od nas, v vročih krajih Afrike, Amerike in Azije, tam, kjer so ljudje od vročine tako črni ali rjavi, da se z nobenim milom ne morejo umiti. In kar malo zdi se mi, da se lev drži rad pri ljudeh, ki niso umiti. Zato pa le pazite, fantki in deklice, da ne boste pisano gledali mila, ali pa kričali, kadar vas hočejo mamica umiti, sicer se zna zgoditi, da pride še k vam v vas lev. In ta, zdaj veste, vas prav lahko pospravi za malico v svoj veliki želodec.

Sicer pa upam, da se vsi radi umivate? Zato nimam strahu, da bi prišel lev k vam. Če bi se pa vendar kdaj tako daleč zmotil, da bi vas prišel pogledat in vas hotel požreti, me pa pridite poklicat, da vam pomagam. Saj spoznali ga boste zdaj že lahko, ko sem vam povedal, kakšen je.

Ivan Langerholz:

Naši izleti.

IV. V Ljubljano.

Rar smo ji zažugali, to smo ji pa tudi naredili.

Ljubljana! Kolikokrat smo gledali nate iz daljav, z višav! Od Svetega Jošta smo hrepeneli po tebi, z Ratitovca smo te iskali, pa nič in nič! Vedno si se zakrivala v dim in meglo. Mi smo pa dejali: »Čakaj! Te bomo prišli pa od blizu gledat!« In kar smo rekli, smo storili.

Kar naenkrat je završalo: »V Ljubljano! V Ljubljano bomo šli!«

Nekaj časa potem smo hodili v Ljubljano samo v sanjah. Vsako noč je kdo drdral po železnici in tudi prišel v Ljubljano, prebudil se je pa vsako jutro doma na postelji. Zavratarska Tona se je celó izgubila v Ljubljani, pa je ponoči jokala in vpila, da so ji mati komaj do jutra dopovedali, da je doma, v postelji, in nikjer v Ljubljani. Demšarjev Francelj je pa ponočni vlak zamudil... Pa jo je kar ubral za nami in tekel, kar se je dalo. Toliko je manjkalo — za en las! — da ni dotekel vlaka — čmok! — pa je padel s postelje. Mežnarjev Tonček je pa v Železnikih videl tako železnico, kakršno je nekemu otroku prinesel Miklavž. Čudil se je, koliko takih majhnih hišic je imela priklenjenih druga na drugo. In nikakor mu ni šlo pod grivo, da bi mogla imeti prava železnica tudi toliko hišic? In tako velikih, da bi mogli vsi učenci naše šole z železnico v Ljubljano? Kje bo tisti železni konj tako močan, da bi nas mogel vse prevleči čez celo Sorško polje in še čez dol pod tisti grad? Ponoči in podnevi je Mežnarček sanjal, kako bi bilo to mogoče, kakó? In zraven se je še bal, kaj bi bilo, če bi ravno zdaj ne bilo več prostora v tistih kolibah?

Tako je prišel dan, ko smo odrinili proti Ljubljani. Vi, Ljubljančki-zaspančki, ste še sladko spali in še slajše sanjali o medenih poticah, o zlatih ptičicah in pisanih rožicah in kdo ve, o čem še; mi smo jo pa takrat že mahali proti Ljubljani. Najprvi, kmalu po polnoči, se je dvignil trop iz Martinjega vrha. Kar nas pa prebiva tostran Mladega vrha, smo bili pa tudi že ob 3. uri zjutraj na nogah. Pa mislite, da smo težko vstali? Čisto nič! Še nikoli tako lahko. Koliko pokličejo vsako jutro starši Tončkov in Franckov, preden se eden prikaže ves čemeran in zaspan; koliko Jeric in Ložnik, preden prileze ena dremotna in razmršena, da bi se je človek ustrašil! A ta dan! Nobenega ni bilo treba. Saj nismo celo noč skoro nič spali. Preveč smo bili veseli in pa bali smo se več ali manj kakor Mežnarček.

V Ljubljano!

Na postaji Škofja Loka se je ustavil železni konj. Hitro smo zlezli v voz, ki so ga nam pripravili, in Mežnarjev Tonček se je začudil: vsi smo šli v eno samo kolibo. Potem pa brž naprej. Pa kako! Kar vse je bežalo mimo nas: drevje, njive, travniki, hiše, prav vse...

Blizu Medvod smo srečali Soro, staro znanko z naših hribov in dolin. Pa je nismo poznali, tako je tukaj velika. Mimogrede smo pozdravili Savo in Šmarno goro. Obe poznamo že iz šole. Pogledali smo na škofove zavode v Št. Vidu, preštevali cerkve, hiše in vasi... A kaj vse to? Mi gremo v Ljubljano!

Ljubljana!

Ljubljanski grad in stolna (škofijska) cerkev.

Prvi pozdrav, ki smo ji ga izrekli, ni bil nič posebno lep in prikupljiv. Obstali smo na državnem kolodvoru: v Šiški, po domače povedano. A duh, ki nam je puhnil takrat v naše nosove, ni bil nič kaj prijeten. In Zakrašnjikova Francika ni mogla zadržati jezička, pa je zavpila: »Oh, kako tukaj smrdi! Kakó morejo tukaj živeti?« Zrak imamo pa mi hribovci res dosti boljši. Pa kaj bi pravil? Saj to dobro vedo vsi ljubljanski sinovi in hčere. Zato pa hodijo ven na kmete, zato pa hodijo na hribe in gore, zato hodijo na letovišča. Mi pa včasih v mesta, da se reč izravna... »Ljubljana, glavni kolodvor!« je zaklical sprevodnik. Obstali smo spet. Joj, koliko ljudi! Pri nas jih niti ob nedeljah nikjer ni toliko. Ali je ves svet prišel danes v Ljubljano? Mogoče so prišli samo nas gledat?

Jej, nas, ki smo taki junaki, da smo že skoro od polnoči pokonci! — Oho, otroci, kaj pa mislite? Ta uboga peščica ljudi! Precej jih je res, ali ves svet pa to še ni! Po opravkih so prišli v Ljubljano, ne pa nas gledat.

Malo paziti bo pa zdaj že treba, da se ne bomo izgubili. Tisto pa! Kaj bi doma rekli, če bi nas drevi ne bilo nazaj?

Pridemo pred kolodvor. Kaj pa to? Nekdo nam kliče: »Živijo!« dviga roko v pozdrav in se nam odkriva. Nam? Da, prav nam! Naš rojak je, Posečnikov Vrban, bogat gospod v Ljubljani. Ta nas je prišel pozdravit. O, mi nismo kar od muh! Da se celó v Ljubljani za nas brigajo, za nas, uboge hribovske šolarčke!

Takoj smo videli, da je v Ljubljani vse drugače ko pri nas. Toliko hiš! Pa vse se drže skupaj. Skoro ne veš, kje se ena konča in druga začne; tu niti tega ne veš, čigava je ta ali ona hiša — tako se je pritoževala Demšarjeva Francika.

In koliko je v Ljubljani naprodaj! Skoro pri vsaki hiši imajo prodajalno. Pri nas pa skoro nikjer... In kako lepe reči prodajajo! Mi bi bili stali pred tistimi velikimi okni, kjer se toliko lepega vidi, kar ves dan. Nikamor bi ne bili šli naprej.

»Naprej!«

S težkim srcem smo se ločili že od prve prodajalne. Pa smo se morali. Tolažilo nas je le to, da smo hodili vedno mimo novih trgovin in da smo videli v izlozbah vedno lepše reči, čim bolj smo prišli noter proti sredini mesta. Oj, ti srečna Ljubljana!

V frančiškansko cerkev smo jo mahnili k sveti maši. To je lepa in velika cerkev! Veliko večja ko naša pri Sv. Lenartu. Med sveto mašo smo lepo molili, malo pa tudi mislili, koliko naših cerkvá bi šlo v tako cerkev. Pa smo se tega takoj pokesali; upamo, da nam Bog raztresenosti ni prehudo zameril.

Nato smo jo mahnili v deželni muzej.

Pred muzejem smo zagledali črnega moža. Pa se ga nismo nič ustrašili; saj je bil že dan. Pod njim smo brali ime: Valvazor. Aha! Teга pa že malo poznamo. V šoli smo slišali, da je ta mož popisal vso zgodovino naše dežele, pa da je nazadnje reven umrl.

V muzeju smo najrajši ogledovali vsakovrstne živali, domače in tuje, različne ptiče, kače in ribe... Pa narodne noše so nam bile tudi zelo všeč. Potočnikova Francika bi bila najrajši tam ostala, pa vsak dan oblekla drugačno narodno nošo. Kapnike iz postojnske jame smo tudi radi gledali. Mnogim je bilo posebno všeč tudi staro orodje in orožje. Pred starimi grčbovi nas je bilo pa že kar malo strah. Samo tistega egiptovskega mrliča se nismo nič bali, ker je bil ves povezan in v mreže povit: »Bil je tak kakor punčka na štantu,« je dejala Zavratarska Tona.

Iz muzeja smo stopili v tiskarno. Pa ne kar tako stopili, kakor bi bil iz muzeja do tiskarne en sam skok. O, ne! Skoro pri vsakem koraku smo videli kaj novega.

Mimogredé smo si ogledali nunsko in škofijsko cerkev. Obe sta veliki, pa tudi lepi, da bi ju človek gledal ves dan. Ena nam je bila bolj všeč ko druga.

Šli smo tudi mimo dveh spomenikov. Na enem smo brali ime: *P r e - š e r e n*. Spet naš znanec iz šole! Eno njegovih pesem smo znali že na pamet. Drugi spomenik pa napis: *V o d n i k*. Tudi to ime nam je bilo že znano. Pa pravite Ljubljanci, da smo hribovski otroci nevedneži! Nekaj že znamo. Tudi eno Vodnikovo pesem smo že znali.

Vidite: zdaj smo pa prišli do tiskarne, k'er sta doma dva naša dobra prijatelja. Eden se piše »*V r t e c*«, drugi pa »*A n g e l č e k*«. Če bi bila vedela, da ju bomo prišli obiskat v tiskarno, gotovo bi nas bila počakala doma. Tako sta bila pa na posetih ravno pri gospodu uredniku. Malo pozneje sta jo pa primahala za nami v Št. Lenart, v naše hribe.

Ali bi radi vedeli, kako je v tiskarni? Idite gledat! Črk imajo tam cele koše. In pa strojev! Juj, velikih in malih! Pa vsi taki — je dejala Demšarjeva Francika — da bi si jih ona nikoli ne mogla izmisliti. Prav je omenila. Kdor je prvi napravil tak stroj, ni imel slame v glavi.

Potem pa — recite, kar hočete — gledanja smo bili že siti in noge so nam bile tudi že trudne. Po trdem mestnem tlaku hoditi, ni prijetno. Zato smo bili silno veseli, ko so nam rekli: »Zdaj pa v 'Ljudski dom' počivat!«

Tudi malo gorkega smo porinili tam v lačne želodčke, pa s kruhom smo si spet privezali duže.

Sem nas je prišel še enkrat pozdravit naš rojak Posečnikov Vrban. In tega pozdrava smo bili še veliko bolj veseli kakor pa onega zjutraj na kolodvoru. Zakaj vsak učenec je dobil pri tem pozdravu s v o j š t r u k e l j. Jej, pa kakšen dober štrukelj! To nam je šel v slast! Miklovčev Jaka je nekaj ugibal, ali je pomazan z medom ali je kar iz take moke? Nam drugim je bilo pa to prav vseeno. Štrukelj je bil dober, pa bodi zaradi medu ali zaradi moke.

Popoldne nam je pokazal neki gospod veliko lepega v »Ljudskem domu«. Videli smo velik oder, kjer igrajo različne igre. Videli smo, kako na odru naredé temno noč, kako tam posveti solnce, slišali smo grom, zadaj nekje je deževalo, veter je pihal, celo nekaj snega je padlo ... Pomislite! In vse to znotraj v hiši. Vsi l'udje pa res vse znajo.

Ko smo prišli ven iz dvorane, smo pa zagledali pred sabo Boltarčevega Jožeta. Pa ves je bil objokan. Seveda! Nekam je bil šel. Ko je pa prišel nazaj, pa nas ni bilo več ne v hiši ne pred hišo »Ljudskega doma«. Izgubil nas je, mi pa njega. In v dušo mu je padla strašna misel: »Kaj pa bo, če bom moral ostati v Ljubljani! Ljubljana je sicer lepa, pa kaj, ko se ne vem kam obrniti v nji. In kaj bodo rekli doma, če me ne bo nazaj? Morda bodo še veseli, ker so mojih porednosti že siti. Samo, če bi me pri delu kaj pogrešili?« In Jože se je jel kesati svojih porednosti, in v srcu mu je vstajal trdni sklep, da bo odslej bolj priden in poslušen doma, če nas le spet najde. Medtem »trdnim sklepanjem« je pa začul naš vrišč.

In oblak žalosti se je pregnal, solnce je spet posvetilo: bil je spet naš in mi njegovi. Tudi sledovi solzâ so se mu kmalu posušili.

Zdaj pa na Grad! — O ti nadloga! Pa da se je ravno zdaj vsul dež! Mi pa brez dežnikov! — — Kaj? Počakati smo morali radi ali neradi. Mnogim se je pokazala nepotrpežljivost kar na obrazu. Prišli smo vendar pogledat Ljubljano, ne pa njen dež! Dež lahko doma gledamo. — — Drugim je pa vstajala v srcih skrb: kaj bo, če bomo morali v Ljubljani ostati čez noč? No, pa je bila kratka preskušnja. Dež je ponehaval, nepotrpežljivost tudi, skrb je odletela, mi smo šli pa na Grad.

Na Gradu je bilo lepo! Vsa Ljubljana je bila pred nami. To smo gledali nanjo, kakor tiček iz višave. Zdaj šele smo videli, koliko ima Ljubljana hiš. In kakšnih!

Naši fantiči so se z zanimanjem ozirali na vojašnice. Pa malce tesno jim je bilo pri srcih. Drugi pa so gledali na tovarne. Mogočni dimniki so štrleli kvišku, visoko v oblake. Ali se jim bo rezal znabiti kdaj kruh tam?

Videli smo od zgor dol tudi mnogo ljubljanskih šol. Toliko imajo te šole imen, da si jih skoro ni bilo mogoče zapomniti: gimnazija, realka, licej, obrtna šola, vseučilišče. Vmes pa cela vrsta ljudskih šol. Pa vse so večje, mnogo večje ko naša. Saj ni čuda: kjer je toliko in tako velikih hiš, mora biti tudi veliko otrok!

Mnogim hišam pravijo v Ljubljani »palača«. Videli smo vladno palačo, finančno palačo, škofovo palačo... Pokazali so nam tudi justično palačo, pa nam rekli, da vanjo ni vselej dobro priti. Marsikdo da gre vanjo, pa da ostane dolgo časa notri. In samo taki ljudje, ki niso nič prida.

V šoli smo se učili, da teče skozi Ljubljano reka Ljubljanica. Videli smo res v mestu par mostov, joj, reke pa nobene. Šele z grada smo jo zagledali. Ker Ljubljaničino strugo že dobro dolgo popravljajo, zato ima Ljubljanica za nekaj časa v mesto prepovedan vhod. Teče zato mimo mesta po Gruberjevem kanalu.

Tudi cerkvâ smo z Grada dosti videli. Nekaj smo jih spoznali še od zjutraj. Nanovo smo pa videli trnovsko cerkev, cerkev sv. Jakoba, ono v Križankah, cerkev sv. Petra, cerkev presv. Srca Jezusovega in cerkev sv. Jožefa. Kakšne stavbe!

Na severu Ljubljane se razprostira lepo ljubljansko polje, posejano z mnogimi vasmî, na jugu pa obširno ljubljansko barje. Lahko bi bili videli tudi naše domače griče: Stari vrh, Mladi vrh, Blegoš in Kropivnik, pa so se pred nami skrivali v megli. Ali so bili znabiti hudi, ker niso mogli z nami v Ljubljano? Tudi gorenjske velikane je zakrivala megla.

Zdaj pa samo še k Sv. Jakobu! Tam smo si pa izprosili malo počitka in malo razvedrila. Šli smo v društveni dom. Tam so nam gospodje pokazali skioptične slike. V ma'šno pripravo so djali še manjšo sliko, na steni se je pa pokazala čedna, velika, barvana slika. Lepe so bile posebno slike o prikazovanju lurške Matere božje.

Še bolj všeč so nam bile pa kinematografske slike. Kaj takega pa še nikjer nikoli nismo videli. Na teh slikah so bile pa podobe kar

žive. Vse je hodilo, vse se gibalo! Videli smo Davidov boj z velikanom Golijatom. To smo se smejali, ko je štrbunknil prevzetni velikan po tleh! Morebiti še bolj kakor Izraelci takrat, ko je David zares premagal nadležnega bahača. Še bolj nam je pa ostal v spominu tisti mož, ki si je obul premajhen čevelj, potem ga pa ni mogel sezuti. Kolikokrat smo se mu še potem smejali! Pa se mu bomo še...

Od Sv. Jakoba smo jo pa mahnili kar naravnost na kolodvor. Tam bi nam jo bil pa Janovčev Jaka kmalu polomil. Sredi pred kolodvorom je stalo par rdeče pobarvanih vozov. Jaka pa kar proti njim! Seveda, v rdečih vozovih bi bilo še lepše ko v črnih. Če so že zunaj rdeči, kakšni morajo biti šele znotraj! Pa ni Jakova obveljala.

Pokazali so nam naš vlak. Odprli so nam voz. Vsi trudni smo posedli po klopeh. Najprvo smo se prešteli. In glej! Nobenega ni bilo preveč. To smo bili veseli! Pa doma bodo tudi! Sicer nas včasih pokregajo, še obunkajo, pa ciganom nas ponujajo ali pa sovi; pa nas imajo vseeno radi.

Vlak je potegnil. Mi pa spet k oknom. Že zjutraj smo mnogo videli, pa gotovo še ne vsega.

V št. Vidu je šlo silno veliko ljudi z vlaka. Zjutraj jih je pa tudi veliko vstopilo. Povedali so nam, da so to delavci in delavke, ki hodijo v ljubljanske tovarne.

V škofji Loki smo izstopili. Posedli smo na domače vozove, in konjički so nas zategnili nazaj domov.

Tako smo bili veseli, ko smo bili spet doma, da smo kar vriskali. Pa samo mi, kar nas je doma tostran Mladega vrha. Martinjvrharji so se pa pripeljali domov kakor kralj-Matjaževa vojska. Vse je pospalo po vozeh, samo voznik in konjiček sta čula.

In doma! Celo noč bi bili dopovedovali, kako je bilo v Ljubljani. Pa so domači rekli: »Otroci, spat!« In smo topot zelo radi šli. Potem smo pa najmanj tri tedne govorili samo o Ljubljani in o Ljubljančih, če nas je hotel kdo poslušati.

A. Čebular:

V Korotan!

Hej, juhej,
čez goré, ravan,
preko tujih mej
gremo v Korotan.

Solnčece, povej
za najbližjo pot,
kje dospemo prej
med naš bratski rod?

„Malčki, dober dan!
Tamle za goró
je že Korotan —
drija, drija, dro!“

Leop. Podlogar:

Iz zgodovine kranjskih trgov.

6. Lašče.

(Konec.)

Rot vikariat dobrepolske župnije se omenjajo Lašče leta 1662. Prvi vikarij je bil Gašper Mihelič (1661—63), drugi Ign. Genti (1663), potem Jakob Zhubey (1666—1670). Nadalje Jurij Oplenič (1676), ki je bil prej kapelan v Dobropoljah.

Peti vikarij je bil Ivan Starman (1680—84) in šesti Miha Lamut. Ta se omenja leta 1690., da je bival v Laščah, 1701. pa pri Novi štifti. Umrl je v Dobropoljah l. 1709. — Dne 11. majnika 1701. je bila sežgana na grmadi zadnja čarovnica Marina Šušarkova. Na natezalnici je obdolžila tudi Lamuta, da se je z njo vred udeleževal čarovniških shodov. Lamutu so naglo sporočili, česa ga dolžijo. Pobegnil je v Belo Krajino, v svoj kraj. Za njim je potem vladalo Lašče še osem vikarijev (1694—1757). Vikar Pavel Marinčič je sezidal kapelo sv. Frančiška iz lastnega.

Leta 1743., dne 20. avgusta, je birmal v Laščah na prošnjo vikarja Jožefa Jurija Slakonja in ljudstva tržaški škof Leopold a Pettazi 137 otrok. Bil je na obisku pri svojem bratu Karolu, naddiakonu v Ribnici.

Leta 1781.—1795. je služboval v Laščah Štefan Končič. Iz njegovega časa se imenuje prvi lāški učitelj. Zapisan je l. 1784. na orgljah v Dvorski vasi. — Te orglje so bile prvotno v Laščah, potem pa na Slevici do leta 1867. Ob njegovem času se je ustanovila tudi lokalna kapelanija pri Sv. Gregorju (1788) in na Robu (1789). Koničev duhovni pomočnik je bil leta 1790. Josip Valand, ki je postal l. 1818. goriški nadškof in umrl 6. jan. 1832.

Za časa, ko je bil vikar v Laščah Jakob Pušavec (1813—1826), so pognali Avstrijci Francoze iz naše dežele. Dne 20. septembra 1813. je taboril v Laščah general Palombini. Od tu je poslal generala Peyremont proti Krki. Kmalu za njim pa je poslal lāškega učitelja Andreja Kaučnika, znanega ljudskega pevca, da ponese pismo na Peyremonta. V pismu je razkril načrt, kako misli uničiti Avstrijce pri Višnji gori in Žužemberku. Kaučnik, ki je kot učitelj na Krki in v Dobropoljah poznal vsa pota, je prišel — v tabor Avstrijcev. Dne 24. septembra so padale prve granate na francosko taborišče med Laščami in Sv. Rokom. Naslednji dan je udaril od Rašice grof Esterhazy, od Ponikev grof Stahremberg in Milutinovič, od Retij semkaj pa stotnika Benko in Sterkovič. Nenadoma napadeni Francozi so zbežali v velikem neredu čez Lužarje proti Cerknici. Na hribu Sv. Roka sta se pa branili dve stotniji Francozov še v soboto 25. septembra. Avstrijci so zajeli ondi šest častnikov in tristo mož. Mrtvih je obležalo šest mož in trije konji; izmed Avstrijcev pa sta bila ranjena le dva. Oba sta drugi dan umrla in bila pokopana na pokopališču ob cerkvi.

Za vikarija Ivana Marenka (1826—1839) je razsajala v Laščah kolera. Pesnik Levstik je zložil l. 1855., ko se je ta morilka zopet pojavila, na čast sv. Roku pesem, pa se v nji spominja tega hudega obiskovanja. Kolero so zanesli na Kranjsko iz Italije prihajajoči vojaki, tako l. 1836. kakor l. 1855. Pomrlo je obakrat na koleri obilo ljudi. Pesnik poje:

Spomnite se, kaj vse se sliši,
Koder kolera divjá,
Kolko mrtvih je v hiši:
Tukaj trije, tamkaj dva.
Ta obležal je na cesti,
Ta, ko šel je na polje,
Oni bil mrtev na mestu,
Ta je ležal le pol dne.

Takrat je vse hitelo k Sv. Roku, prosit in priporočit se sv. Roku, varuhu in zavetniku pred kužno boleznijo:

S Polja, Roba in Škocjana
Poleg Laških farmanov.

Cerkev sv. Roka so pozidali ortneški gospodje Možgoni l. 1645., ko je davila po teh krajih še hujša morilka, kakor je kolera, namreč kuga. Zadnjikrat se je pojavila pri nas l. 1738., potem pa se je poslovala od naših krajev. Vsled množice mrličev so Laščanje l. 1855. premaknili pokopališče od cerkve ven iz vasi na sedanji prostor.

Župnik Matevž Frelih (1871—1885) je podrl l. 1876. pri južni cerkvi zvonik, ki je bil še od stare cerkve, in dozidal l. 1877. sedanja dva zvonika in med njima lepo fasado s kipom Bremadežne. Ta kip je delo domačega umetnika Franc Jonteza, stvaritelja Levstikovega spomenika, ki stoji na trgu pred cerkvijo.

V laški župniji so rojstni kraji znamenitih slovstvenikov: Trubarja, Levstika in Stritarja. Do 1. januarja 1907. je spadala Rašica, rojstni kraj Primoža Trubarja (1508—1586), v župnijo Škocjan pri Turjaku. S tem dnem je bilo pa utelešena z vasjo Podlog vred laški župniji. Trubar slovi kot slovenski reformator, stvaritelj in začetnik tiskane slovenske literature.

V Spodnjih Retjah »pri Joškovih« se je rodil pa Franc Levstik (1831—1887), že omenjeni slovenski pesnik, jezikoslovec in kritik. Slovenski narod mu je postavil spomenik pred laško cerkvijo dne 11. avgusta 1889.

V Podsmrekli pri Rihtarjevih je pa stekla zibelka Josipu Stritarju (r. 1836), ki slovi kot slovenski pesnik, pripovednik, dramatik, kritik in estetik. — V tej vasi je umrl 28. oktobra 1888. Janko Gruden, notarski kandidat, ki je pod imenom »Bogomil« pošiljal svoje pesmice v »Zvon«. Njegove pesmi so satirično-šaljivega značaja.

Lašče so, kakor povedano spredaj, najmlajši trg na Kranjskem, povišane do časti trga po odloku cesarja Franca Jožefa I. z dne 31. maja 1913.

Leta 1912. je isti cesar podelil notranjskemu trgu Postojna mestne pravice. Kmalu potem sta prosili dve večji vasi za podelitev tržne pravice, Lašče in Dobropolje. Odkar je namreč stekla mimo teh krajev železnica (22. septembra 1893), od Ljubljane na Kočevje, se je začela lesna obrt v laškem okraju nenavadno hitro razvijati. Dobropolje je postalo tako-rekoč lesni trg, kjer se je odlagal les in lesni izdelki iz celega okraja. Vlada je nameravala premestiti cesarske urade iz Lašč v Dobropolje in isto povzdigniti v trg. Uradi bi bili premeščeni v vzhodni konec sodnega okraja, Laščam pa zadan hud udarec.

Láški občinski odbor je zaznal za to vladno namero. Župan Josip Virant († 1918) je takoj vložil pri najvišjemu dvoru prošnjo za podelitev tržnih pravic vasi Lašče (21. dec. 1912). V prošnji je poudarjal, da so se razvile Lašče tekom pol stoletja iz siromašnega sela v znatno vas, ki prekaša z uradi, šolami, gospodarskimi in obrtnim zadrugami, vsakovrstno trgovino in živahnimi semnji ne le večino kranjskih vasi, ampak tudi marsikateri kranjski trg. V prošnji je jasno dokazal, da čaka nadaleč slovečo vas s premestitvijo uradov vsestranski polom.

Vlada je vzela prošnjo na znanje in začela natančne preiskave in poizvedovanja. Po temeljitih preudarjanjih je slednjič predložila vladarju predlogo, naj se podeli Laščam čast in pravica trga. Cesar Franc Jožef I. je predlogi ugodil in dne 31. majnika 1913. leta podelil Laščam čast in pravico trga.

Bogomil Gorenjko:

Kdor ni sejal, kakó bo žel?

Kar cvetja nam je dala vesna,
pobrala ga jesen je resna:
prinesla priðnemu sadove,
mu napolnila je kleti,
lenuhu pa njegà hramove
je napolnila le s skrbmi.

Življenje pač je doba resna;
sejaj, dokler ti sije vesna!
Lenuh, ki je brez dela taval,
ki ni oral, ki ni sejal,
ki plel ni, ki ni okopaval—
mar kdaj je z njive sad jemal?

F. P—g:

Kakó si varuj oči.

1. Umij si vsako jutro obraz in oči, ne z ledenomrzlo, še manj pa z gorko vodo, ampak z vodo, ki je stala v zakurjeni sobi!
2. Ne nosi preozkih ovratnikov, ki ovirajo odtok krvi iz glave in tudi od oči!
3. Ne mudi se nikoli v izprijenem zraku, prahu ali dimu!
4. Če se koplješ v morju, v reki ali v jezeru, se ne potaplaj z odprtimi očmi!
5. Ne glej v solnce, v ogenj ali presvetlo luč! Rímski vojskovodja Regul je izgubil vid, ker so ga pustili, da je dalj časa gledal v solnce.
6. Izvrši svoje delo kolikor mogoče pri dnevni luči, ne v mraku!
7. Če moraš delati pri svetilki, jo postavi na svojo levico; pazi tudi na to, da gori plamen mirno!
8. Črnílo, s katerim pišeš, ne sme biti svetle barve ali modro, ampak naj bo črno. Lahko je pa tudi modro, če se izpreminja v črno.
9. Beri samo knjige z razločnimi črkami!
10. Če moraš brati eno uro, nekoliko časa prenehaj, da se pomiré oči!
11. Ne beri zvečer v postelji! Ne beri, če se pelješ z vozom ali vlakom!
12. Oči naj bodo oddaljene od tvojega pisanja ali beriva najmanj 25—30 cm. Pri večji razdalji si v nevarnosti, da postaneš kratkoviden.
13. Če pa v tej razdalji ne moreš več razločevati črk, si pa ne izberi poljubnih naočnikov, ampak se pusti preiskati od zdravnika!
14. Če ima tvoj součenec rdeče oči, se ga ne dotikaj! Tudi si ne nadevaj njegovih naočnikov in ne uporabljaj istega perila in istih žepnih robcev!
15. Pazi, če kak deček v tvoji bližini strelja z lokom ali s puško!
16. Ne bavi se nikoli s smodnikom in ne devaj si na oko roke, če si prej imel v njej vžigalico! Že veliko otrok je vsled tega oslepeło.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Lonec.

Lonec se po glasu oceni.
 Lonec diši po tem, kar je bilo v njem.
 Lonec, ki je dveh, malo skuha.
 Še lonci na polici se skregajo.
 Vsak lonec ima svoj pokrov.
 Na tak lonec tak pokrov!
 Ni zmetati vsega v en lonec.
 Dokler v loncu kipí, prijaznost žíví.
 Ko bi lonec na ogenj mislil, ne bi skipel.

Kdor hoče vse lonce oblizati, si jezik raní.

Kdor ima z lonci opraviti, se umaže.
 Kdor svojemu loncu primíče, najbolje omíče.

Bolje okoli svojega lonca šetati, ko na tujem polju plesati.

Ali z loncem ob kamen ali s kamenom ob lonec: težko je loncu.

Kaj lonec, če ni kaj vanj!

Lonec, ki vodo zajema, je kmalu proč.

Kar denéš v počen lonec, tistega je kmalu konec.

Lonec lončarja hvali.

Lonec kotlu »cigan!« pravi.

Če je lonec prazen, čemu pokrov?

Boljše v tvoj lonec, ko v drug želodec.

Če je lonec poln, tudi pokrov kaj dobi.

Če je lonec poln, se mu v dno ne vidi.

Če je lonec pokrit, se ne vidi, kaj je v njem.

H kipečemu loncu mačka ne pride.

Če lonec ob lonec zadene, počita oba.

Ilnati in železni lonec si nista brata.

Revež lonec, če pride v jezne rokel!

Prazen lonec počí ob ognju.

Prazni lonci najlepše pojó.

Poln lonec rad skipi.

V tujem loncu je zmiraj kaj boljšega.

Majhen lonec pa velik šum.

Majhen lonec hitro skipi.

Za mal lonec treba malo ognja.

Mali lonci imajo tudi ušesa.

Zvezan lonec dlje trpi ko nov.

Ni lonca tako zveženega, da ne bi bilo pokrova zanj.

Čim grši lonec, tem lepši pokrov.

Ubitih loncev je povsod dovolj.

Reki.

Iz enega lonca jesti.

Nimajo kaj v lonec.

Lonec mu je skipel.

Imajo majhne lonce v hiši.

V enem loncu dvojno kašo kuhati.

Iz svojega lonca jesti.

Drobiž.

Najmanjše cesarstvo na svetu. Na meji med francosko ekvatorialno Afriko in angleškim Sudanom se nahaja cesarstvo ali sultanat afriškega plemena Dor Masalit. Prebivalstvo tega najmanjšega cesarstva šteje le nekaj par sto duš. Zgodovina tega cesarstva je pa precej zanimiva. Ko je leta 1916. nameraval neki francoski polkovnik s par sto vojaki zasesti to državo, so ga domačini navidezno sicer prijazno sprejeli, toda ponoči so napadli Francoze ter do zadnjega vse pomorili. Slična usoda je zadela nekega angleškega polkovnika. Ni-

ti eden ni utekel. Sedanji cesar ali sultan tega cesarstva je Mohamed Bahr el Din. Ne Francozom in tudi ne Angležem ne pride več na misel, da bi si podjarmili to deželo. Pač pa Francozi kot mejaši opazujejo to državo iz bližnje francoske trdnjave Fort Adre. Glavno mesto tega cesarstva je Jenini. Vse hiše te prestolice so zgrajene iz visoke trave, ki tamkaj raste, le cesarjeva hiša je zgrajena iz ilovice.

Amerika zgradi največji most na svetu. Amerika je pač del sveta, ki hoče obdržati slavo, da naj bo vse, kar je največje, najženijalneje in najzanimivejše, edino v Ameriki. Blizu osem milijon-sko mesto New York je ločeno od ostalih velikih mest, ker se promet vrši na ladjah. Čez Hudsonski zaliv so začeli graditi most, ki bo dolg nad 10 km, bo torej najdaljši most na svetu. Glavni lok mosta bo dolg 987 metrov. Most bo imel dvoje nadstropij. Spodnji most je namenjen za železniški promet, gornji pa za ostali. Dvigal se bo 50 metrov nad vodo. Stroški za zgradbo tega mostu so preračunjeni na 210 milijonov dolarjev. Ako stane 1 ameriški dolar 300 naših kron, si lahko vsak sam izračuna ogromno vsoto, ki bo stal ta most.

Naše železnice. Naša država ima preko 8000 km železnice. Od tega odpade: na zagrebško ravnateljstvo 2782 km, na belgrajsko 2372 km, na subotičsko 1792 km in na sarajevsko 1127 km. Poleg tega imamo 1200 km privatnih železnic, in sicer južne železnice, podravske, požarevačke, šabačke, Steinbeisove in drugih, torej državnih in privatnih skupaj 9285 km. Ko bosta dogotovljeni progi Niš—Knjaževac in Bosanski Novi—Bihač, ki sta v delu, bo v naši državi 9285 km proge. Na državni železnici je zaposlenih 80.000 uslužbencev, na privatnih pa 15.000. Državne normalnotirne železnice razpolagajo s 1392 lokomotivami in 28.560 vagoni, ozkotirne s 431 lokomotivami in 7198 vagoni. Proge 70 cm premera v južni Srbiji imajo 174 lokomotiv in 741 vagonov. Privatne železnice razpolagajo s 458 lokomotivami in 6742 vagoni. V celem se nahaja v naši državi 2475 lokomotiv in 43.269 vagonov.

Kje je domovina tvoje priljubljene kave? Že v starih časih so se ljudje sladkali z dišečo kavo. Zgodovinarji trdijo, da je prva kava prišla iz Abesinije, dežele doli v vroči Afriki. Tam se nahaja pokrajina »Kaffa«, kjer raste divja kava. Najbrž pa tam niso pili te krepke pijače radi prijetne dišave, marveč zato, ker draži živce in brani, da se prehitro ne prikrade zaspanec. Menihi so pili kavo zato, da so lažje čuli in lažje opravljali nočne molitve. Kava se je zelo zgodaj udomačila zlasti med Perzijani in Arabci. V Arabiji ima še danes velik slóves majhno mestece, ki se imenuje Mokka; po njem nazivljejo še danes neko posebno izvrstno kavo. Drevo, ki na njem dozorevajo kavina zrnca, so nato presadili tudi na evropska tla, kjer se pa goji bolj prisilno. Veliki nasadi kave so zlasti v Južni Ameriki in v Afriki. Rjava pijača se je jela širiti v Evropi v 16. stoletju. L. 1551. je bila otvorjena prva kavarna v Carigradu.

Prva pomoč. Če se raniš, brž izpéri rano s čisto vodo! Pazi, da ne pride nesnaga vanjo! Nato jo obveži s snažnim platnom!

Če krvaviš na roki ali nogi, drži ranjeni del kolikor možno visoko! Ako pa teče kri s silo, pošlji po zdravnika; medtem pa rano dobro stisni in podveži!

Če se opečeš, zavaruj opekline pred zrakom! Za to porabi čiste obveznine! Mehurjev ne razdiraj! Opečene rane pokrij s čisto vato (pavolo)!

Če te v kolje stekel pes, strupena žival ali kača, skušaj urno rano podvezati, da se ne razleze strup v telo! Če usta in ustnice niso nič ranjene, kaže rano izsesati. Seveda tudi zdravnika poklicati!

Če je zastrupljenje v želodcu, pij mleko, olje in sploh take stvari, ki povzročajo, da človek nepri- merno jed izbruhne!

Slovstvo.

Slavko Savinšek: **K mamici.** Pri- loga »Orliču« 1922. To je ljubezniva, ži- vahna otroška igrica v treh dejanjih. Ker

nastopa v nji mnogo vil, dobrih in hu- dobnih, škratov in palčkov, se bo otro- škim odrom gotovo priljubila. Snov sicer ni nova (mrtva mati, hudoben stric in pridni otroci), a obdelana je prav zani- mivo. Naroča se odtis pri: Upravišтво »Orliča« v Kamniku. Izvod stane 2 Din. Več izvodov (10) skupaj po 1 Din. Gorko priporočamo.

Rešitev naloge v 7.—8. števil:

Zofija, Dalila, Rafael, Albina, Viktor, Angela, Mihael, Anicet, Rahela, Izaija, Jus- tin, Ahacij; Zdrava Marija!

Rešitev rebusa v 7.—8. števil:

Boljši črn kruh v miru kot beli v prepiru.

Zanimiva naloga.

1	×	9	+	2	=	?
1 2	×	9	+	3	=	?
1 2 3	×	9	+	4	=	?
1 2 3 4	×	9	+	5	=	?
1 2 3 4 5	×	9	+	6	=	?
1 2 3 4 5 6	×	9	+	7	=	?
1 2 3 4 5 6 7	×	9	+	8	=	?
1 2 3 4 5 6 7 8	×	9	+	9	=	?
1 2 3 4 5 6 7 8 9	×	9	+	10	=	?

A. Čebular:

Uganke.

14.

Bronast lonček v beli hiši
kliče, kliče,
da ga čuti je čez griče. (uoaz)

15.

V mlaki
vozijo se brez čolniča
spaki. (žabe)

16.

Božji mostiček
pestro je barvan,
sam se sezida,
sam se poruši. (Mavrica.)

17.

Glávica bela,
očki so modri,
kapica rdeča,
zeleni kodri.

(esih)

Popravi!

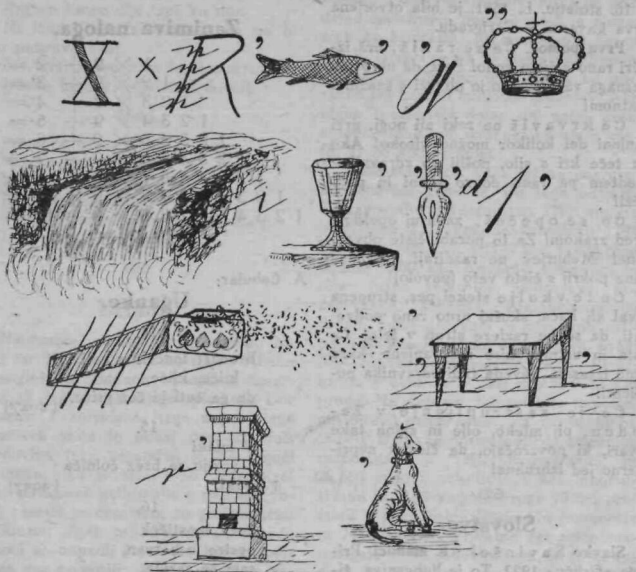
Na str. 76. zadnje dvoštevilke (7.—8.)
čitaj v vrstici 16.: »v Ženevi (Genf) v Švici«,
ne v Genovi ob Ligurijskem morju.

Listnica uredništva.

E. Z. v M.: Skakalnico o priliki. — Tu-
gomer: Dokler ne preberemo, ne moremo
soditi in obljubiti. Vendar pa priložite znam-
ke, da vrnemo, ko bi nam ne ugajalo. —

Gosp. J. E. P.: Če sodite, da bi bilo pri-
merno za mladino našega kroga, bomo z
veseljem priobčili. Seveda bi pa prej še radi
skončali z našimi trgi. Ali, koliko jih je
še! Prostor pa tako tesan. Vendar bomo vse
storili, da Vam ustrezemo. — Ivo Ziljan:
Hvala lepa, toda, ali se Vam ne zdi, da bi
v današnjih demokratičnih časih skoro
smešno učinkovalo ali vsaj: avtoritete ne
podprlo? Zato oprostite! Morda kje drugod?
— Silvo Podgorski: To je pa še pre-
revno. — Rado Bojan: Par je dobrih.
Kazete talent, če so čisto izvirne. — F. L.
v Lj.: Žal, da še ni porabno. — E. U. v
Br.: Proza bi bila porabna, ko bi bila po-
nekod bolj jasno izražena. Le potrudite se
in pošljite! — Ljubigoj: Bi bilo! Ali kaj
hočemo samo s to malenkostjo? Spisov ne
vračamo. — Vojeslav: Še malo slabot-
no! — Vojka: Gorki izlivi srca, toda sti-
listično še ne prav izčiščen. Bolje pazite na
rabo dovršnikov in nedovršnikov!

Rebus.

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 14 dni po izidu lista — v prihodnji številki.)